

Рогальська Вікторія Вікторівна

кандидат юридичних наук
доцент кафедри кримінального
процесу факультету № 3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;

Самойленко Олексій Олексійович

курсант 3 курсу навчального взводу ПС-346
факультету № 3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ТА ДОВЕДЕНОСТІ ВИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

На сьогодні, у світлі реформаційних змін правоохоронних органів України та прийняття Закону України «Про Національну поліцію» [1], актуальним є розгляд особливостей реалізації такої засади кримінального провадження як презумпція невинуватості та доведеності вини, оскільки не рідко порушення зазначеної засади можна спостерігати під час здійснення кримінального провадження, в тому числі і працівниками органів Національної поліції.

Засада презумпції невинуватості та доведеності вини регламентована як на національному (ст. ст. 62, 63 Конституції України [2]; ст.17 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [3]), так і на міжнародному рівні (ч. 1 ст. 11 Загальної декларації прав людини [4]; п. 2 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [5]; п. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) [6]). Окрім того, дотримання цієї засади належить до міжнародних стандартів поліцейської діяльності, які регламентовані в Рекомендації (2001) Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухваленій Комітетом Міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів [7]. .

Презумпція невинуватості має свої специфічні ознаки, які властиві тільки їй, а саме: 1) обов'язок довести винуватість особи лежить на стороні обвинувачення; 2) ніхто не повинен доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення; 3) усі сумніви щодо доведеності вини особи повинні тлумачитися на користь цієї особи, а недоведена вина особи у вчиненні кримінального правопорушення в юридичному відношенні означає її повну невинуватість; 4) висновок про винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення не може ґрунтуватися на припущеннях та

доказах, отриманих незаконних шляхом; 5) з особою, вину якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, потрібно поводитися як з невинуватою.

Порушення хоча б однієї з перелічених вище ознак являє собою порушення презумпції невинуватості. Найчастіше зазнає порушень у практичній діяльності, в тому числі і з боку працівників органів Національної поліції, остання ознака. Так, існують непоодинокі випадки, коли правоохоронці поводяться із особами, вина яких не доведена у судовому порядку, як вже з винуватими особами, попри те, що кримінальне провадження знаходиться ще на стадії досудового розслідування. Найчастіше це проявляється під час публічних висловлювань правоохоронців або надання їхніх коментарів у засобах масової інформації щодо осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення. Такі дії представників органів Національної поліції є проявом порушення презумпції невинуватості відповідно до практики Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Так, у рішенні ЄСПЛ у справі «Барбера, Мессегуе і Джабардо проти Іспанії» зазначено, що важливою для дотримання ЄКПЛ є відсутність висловлювання службових осіб держави про винуватість особи до ухвалення остаточного судового рішення у справі [8]. У рішенні ЄСПЛ «Аллене де Рібемон проти Франції», де заявник скаржився на порушення презумпції невинуватості Міністром внутрішніх справ, який зробив публічну заяву з твердженням про винуватість заявника, Суд вказав на таке: «Заява про винуватість, з однієї сторони, спонукала громадськість повірити в неї, а з іншої – випереджала оцінку фактів справи компетентними суддями. Отже, порушення ст. 6 п. 2 мало місце» [8]. З метою недопущення в подальшому випадків порушення вищезазначеної засади кримінального провадження, вважаємо за доцільне розглянути можливість внесення змін до законодавства щодо встановлення персональної юридичної відповідальності до осіб, які допустили такі порушення.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // ВВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 // ВВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. // ВВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. //

ВВР України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

7. Рекомендація (2001) Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалена Комітетом Міністрів 19 вересня 2001 року на 765-му засіданні заступників міністрів // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

8. Шумейко І.П. Презумпція невинуватості крізь призму практики Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gryshyn-partners.com.ua/99_prezumpc_ua_nevinuvatost_kr_z_prizmu_praktiki_evropeis_kogo_sudu_z_prav_lyudini_.html

Руфанова Вікторія Миколаївна,

кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;

Страшко Ольга Владленівна,

курсант 2-го курсу факультету № 3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Процеси реформування системи органів внутрішніх справ та інтеграції України до Європейського Союзу створюють необхідність запровадження міжнародних стандартів забезпечення прав і свобод людини у діяльність Національної поліції. Відповідно до ст. 9 Конституції України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1, с. 5].

Погоджуючись з думкою Є. В. Білозьорова, приведення національного законодавства, зокрема відомчих нормативних актів Міністерства внутрішніх справ України, у відповідність із вимогами міжнародно-правових документів сприяє налагодженню, поширенню та поглибленню міжнародної поліцейської співпраці [2, с. 101].

З приводу питання, що розглядається нами, О.І. Логвиненко зауважив, що працівники поліції мають поважати гідність особи і виявляти до неї гуманне ставлення, захищати права людини незалежно від її соціального походження, майнового та іншого стану, расової та національної належності, громадянства, віку, статі, мови й освіти, ставлення до релігії, політичних та інших переконань, не розголошувати відомостей, що стосуються особистого життя людини, принижують її честь і гідність, якщо виконання обов'язків не